

Pravidelná rubrika OJKT:

PŘEDSTAVUJEME OBCE NAŠEHO REGIONU

V. OBEC KLÁŠTER HRADIŠTĚ NAD JIZEROU

Klášter Hradiště nad Jizerou je obec s velmi bohatou historií. První lidské osídlení zde můžeme sledovat již ve střední době bronzové (od 12. století před naším letopočtem), kdy se zdejší kraj zalidňuje tzv. lužickým lidem neboli lidem popelnicových polí. V polovině 20. století byly v lokalitě za dvorem směrem k Pachouni nalezeny lužické žárové hroby. Druhá část názvu obce svědčí o osídlení Slovyany a předpokládá se, že na skalnatém ostrohu nad soutokem potoka Zábrdky s Jizerou existovalo slovanské hradiště kmene Charvátů. Do historie se obec však zapsala nejvíce založením cisterciáckého kláštera, jehož působení výrazně ovlivnilo celý náš kraj, zvl. Střední a Horní Pojizeří.

Cisterciácký klášter

Existují domněnky, že na skalnatém ostrohu mohl být založen nejdříve benediktinský klášter. Přesvědčivé důkazy však dokládají až vznik kláštera cisterciáků. Ten byl pravděpodobně založen v roce 1144 nebo

1145 cisterciáky z Plas. Klášter v Hradišti nad Jizerou byl tak jedním z prvních cisterciáckých klášterů v Čechách. Velký rozmach kláštera nastává o století později. Asi v polovině 13. století v hradištském klášteře vznikají mohutné raně gotické stavby, zejména opatský chrám, který byl postaven napříč

*Klášter Hradiště –
charakteristický stavebně-ozdobný
detail z klenby opatského
chrámu (13. stol.)*

skalnatým ostrohem. Poně-
vadž prostor, jež byl vybrán
pro stavbu chrámu, byl ne-
rovný, byla východní část
snížena. Protože však pouhý
násep by nezajišťoval dosta-

*Část dvanáctiklenbové krypty opatského
chrámu. (Ještě 12. století.)*

tečnou oporu, rozšířili stavitelé náhorní plochu tak, že vylámali tento východní okraj ve skále stupňovitě dolů a vyzdili na něm podpůrné sklepení, které ještě vzepřeli ze straně silnými pilíři. (O cisterciánském rádu lze se více dozvědět z 2. části studie „O svatých a zasvěcování kostelů“, jejímž autorem je prof. Vl. Úlehla. K dané problematice zvl. na str. 169 tohoto čísla sborníku.)

Krypta

Tato stavba byla započata již ve 12. století a nese proto ještě stopy románského slohu, jak vidíme z dochovaných románských oken s opěrnou zdí. Vnitřek sklepení se skládá z 12 klenbových polí ve dvou řadách, v každé po šesti. Jsou podepřeny 5 pilíři uprostřed. Délka sklepení je 28, 6 metrů a šířka téměř 8 metrů. Klenba je románská, z plochého lomového kamene (stavěného úzkou hranou ven, zalitého tvrdou maltou) a je podepřena gotickými oblouky z hladce tesaných kvádrů, oblouky pak vyrůstají z podobných pilastrů, přistavených v síle 10 cm k celé šířce pilířových stran. Zdivo těchto podpor není vázáno s původním zdivem, nýbrž bylo připojeno později. Kamenické značky na kvádrech připor datovaly toto dílo jako současné se vznikem hlavního portálu. Románská okénka mají zevnitř výšku 218 cm a šířku 110 cm.

Vstup do otevřené kostelní krypty.
(Foto: M. Bachová.)

Okénko samo ve své světlosti má výšku 130 cm a šířku 20 cm. Sklepení bylo původně pravděpodobně ve vrchních částech dřevěné, teprve začátkem 13. století došlo dodatečně k vybudování kamenné klenby, jak vidíme dnes. Sklepení sloužilo jako krypta pro význačnější příslušníky zdejšího kláštera. Při nedávném archeologickém výzkumu byly odkryty některé hroby, vytesané ve skále. Podlaha krypty byla snad původně kryta dlažbou. Koncem 19.

století sem byl navezen násyp s množstvím kostí z rušeného hřbitova u kostela. Poté se rozšířilo pojmenování krypty na kostnici. Tento násyp s obrovským množstvím lidských kostí byl v závěru 90. let 20. století odstraněn a pietně uložen na nový hřbitov v obci.

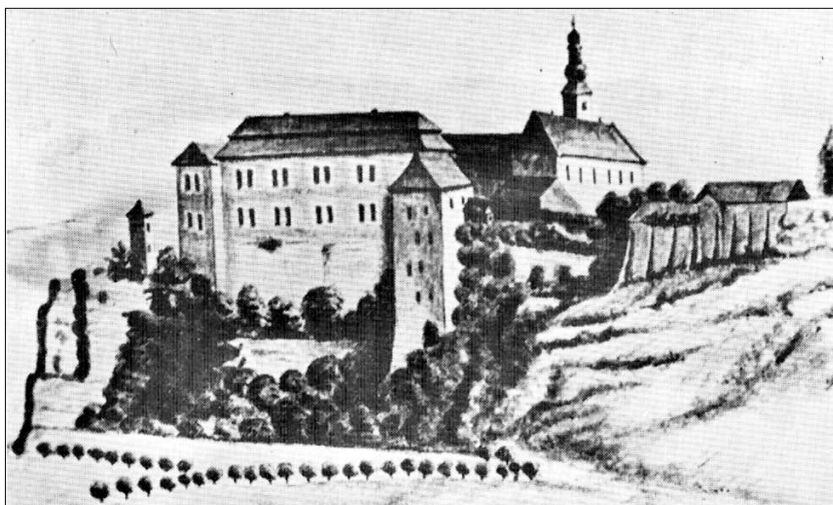
Ostatní klášterní památky

Vlastní *opatský chrám* byl dlouhý 75 metrů, široký až 40 metrů. Jednalo se o trojlodní stavbu, přičemž prostřední loď byla vysoká asi 15 metrů, boční lodi asi 8 metrů. Vyrostl pravděpodobně na místě starší opatské modlitebny. Byl stavěn z pískovcových kvádrů, vysokých 35 – 40 cm. Na výzdobu bylo použito tvrdšího pískovce z Hruboskal-ska. Okna chrámu byla vysoká, dělená tenkým prutem a vyplněná malovanými skly. Podlaha byla složena mozaikovitě z černých, žlutých, zelených a červených dlaždic. Do krypty se sestupovalo po schodech z krajní kaple.

K jižní zdi chrámu přiléhaly ambity (kryté ochozy kolem klášterního nádvoří). Uzavíraly ze stran rajský dvůr se zahrádkou. K ambitům

přiléhaly *kapitulní síň*, *refektář* (společná jídelna), *dormitoř* (společná ložnice), *knihovna a kuchyně*. Zvláště snad stálo opatství, nemocnice a budova pro poutníky. Na nádvoří byla i studna, kam byla voda vedena vodovodem. Hospodářské budovy kláštera pravděpodobně stály na západní straně skalnatého ostrohu.

Klášter přijal jméno po místě, kde se nalézal a byl nazýván Gradis, Greisch, r. 1222 Gradisch, 1230 Gradicensis, 1250 Hradisch, 1257 Gredisch, 1279 Hradist, 1292 Grediz apod. Teprve od roku 1351 je nazýván Gredis Monachorum (Hradiště Mnichové). Tento název dal jméno i městečku vzniklému ve 2. polovině 13. století v sousedství kláštera na levém břehu Jizery. Mniši z kláštera zvali nové osadníky do území severozápadně od kláštera, které kolonizovali a kde od 13. století vzniklo mnoho vesnic. Majetek kláštera se postupně rozrůstal, až dosáhl na přelomu 14. a 15. století více než 100 vesnic v severovýchodních Čechách. Klášter se snažil v této době získat další prostředky i různými „podvodnými zázraky“. Obrovský nárůst hmotného bohatství církve, největšího feudálního pána těch dob, zákonitě vedl k jejímu mravnímu rozkladu. Týkalo se to logicky i cisterciánského osazenstva zdejšího kláštera. To byl hlavní důvod, jenž vytvářel vysoce plodné podhoubí pro latentně rovněž narůstající odpor či už nenávisť těch bédných věřících, kteří byli mnichy nejvíce vykořisťováni. A když vrcholné panstvo církve se rozhodlo násilně umlčet jejich kazatelského miláčka – mistra Jana z Husí (v té době dokonce nejvyššího představitele Pražské univerzity) a pro jeho zásadové názory ho upálit, došlo naprosto logicky k mohutnému výbuchu už nejen těch vskutku nejbídnějších, nýbrž všech věřících v Kristovu lásku u nás. Svou zoufalou bídou za nemilosrdně těžkou práci pro bohaté vydrážděn se rozhodl své zraněné city si vyřídit přímo se svými vykořisťovateli. Proto naho zprávy o podvodných „zázracích“, jimiž ještě své bohatství násobili, později orientovaly Orebity, aby se brzo poté klášteru a jeho příživnickým obyvatelům pomstili. Zbytky

Klásterský zámek začátkem 19. století. (Dobová kresba.)

nádherných raně gotických staveb byly poničeny i dalšími různými přestavbami. V 16. století byl na troskách kláštera vybudován renesanční zámek, který se později stal hospodářským sídlem Valdštejnského panství. Ve druhé polovině 19. století byl do budov zámku přemístěn pivovar, který je zde dosud.

Z klášterních staveb se dochovaly nepatrné zbytky. Do 20. století zbývala z opatského chrámu nad zemí pouze část severní zdi s celým severním křídlem boční křížové lodi. Ta byla zbořena přes protesty památkářů v roce 1921 a tak z vlastního chrámu dodnes zůstal jen severní vstupní portál, který je dokladem nádherné výzdoby chrámu a patří k jedinečným vstupním architekturám raně gotického slohu na východ od Rýna. Z menších zbytků chrámu se dochovala ještě část severní zdi u čp. 18 a část vnitřní výzdoby chrámové lodi v domku čp. 17. Jižní portálek byl přenesen a je zazděn v severní zdi farního kostela. Památky z klášterních budov (úloмки vnitřní výzdoby chrámu a část mozaikové podlahy) jsou také uloženy v Městském muzeu v Mnichově Hradišti, v Národním muzeu v Praze a v Severočeském muzeu v Liberci. Část zbytků z klášterních staveb je také zazděna *ve zdech současných staveb pivovaru*. Několik náhrobků společně s již zmíněným portálkem tvoří součást farního kostela. *V roce 1995 byl ve východní části opatského chrámu (nad kryptou) prováděn rozsáhlý archeologický výzkum, který odkryl další památky této raně gotické stavby. Odkrytá část byla sice zasypána, ale o několik let později byla odstraněna zemina a došlo k trvalému zpřístupnění chrámových prostor nad kryptou. (Zasloužila se o to skupina archeologů vedená dr. Waldhauserem.)*

Několik let probíhala oprava krypty, na níž značné finanční prostředky poskytl nejen Obecní úřad v Klášteře Hradišti nad Jizerou, ale i Ministerstvo kultury a Středočeský kraj. Její trvalé zpřístupnění veřejnosti je záslužným činem především z toho důvodu, že se jedná o jednu z nejstarších staveb v Pojizeří. Spolu s odkrytou východní částí chrámu si mohou návštěvníci udělat představu o unikátnosti památek cisterciáckého kláštera, který kdysi patřil k největším v Čechách a měl velký vliv na rozvoj zdejšího kraje více než po tři století. Tato skutečnost spolu s farním kostelem P. Marie v 16. století, unikátními hlubokými pivovarskými sklepy, vylámanými v 19. století ve skále, pomníky z rakousko-pruské války v roce 1866 a dalšími památkami řadí Klášter Hradiště nad Jizerou s necelou tisícovkou obyvatel mezi velmi historicky a tím snad i turisticky atraktivní obce. K slavnostnímu zpřístupnění prostorů klášterní krypty došlo 9. října 2004 za účasti mnoha odborníků, zejména archeologů a historiků, jakož i představitelů veřejné správy obce, okresu i kraje.

Kláster Hradiště nad Jizerou – kostel

Kostel Narození Panny Marie byl postaven v pozdně gotickém slohu okolo roku 1560 Jiřím z Labouně, který klášterské panství získal o 4 roky dříve. Pravděpodobně vznikl na místě laického kostela cisterciáckého kláštera, zničeného v roce 1420.

Loď kostela je dlouhá 16 m, široká 8 a vysoká 10 metrů. Ve východní části na ni navazuje presbytář o šířce 5,5 m a délce 8 m. Vitrážová okna (celkem 12) jsou vysoká téměř 4 metry a široká 1,5 metru. Pod pres-

bytářem je hrobka, kde je pohřben zakladatel kostela Jiří z Labouně i jeho syn Jan Jiří z Labouně. Kostel sloužil původně Jednotě bratrské, po bitvě na Bílé hoře se stal již katolickým. Věž kostela i zákristie byly postaveny v 19. století. Kolem kostela se rozkládal až do začátku 20. století hřbitov, za války rakousko-pruské v roce 1866 zde bylo pohřbeno několik desítek pruských i rakouských vojáků a v září téhož roku i 54 zemřelých z obce na cholera. Vně ohradní zdi je socha svatého Jana Nepomuckého z první poloviny 19. století. (Viz. barevná fotovložka.)

Pohled na interiér kostela Narození Panny Marie z kůru.

Kostel již od poloviny 20. století chátrá. Původní sedlová střecha krytá břidlicí byla koncem 60. let nahrazena plechovou střechou s minimálním sklonem. Utrpěl tak celkový vzhled kostela. V minulých letech byla opravena střecha na věži, před rokem se začala opravovat do původní podoby střecha nad lodí.

Klásterský kostel Narození P. Marie patří k cenným památkám pozdní gotiky v Pojizeří a zasloužil by si celkovou rekonstrukci, která je však odhadována na několik miliónů korun.

Kláster Hradiště nad Jizerou a K. H. Mácha

V Klášteře Hradišti nad Jizerou žil v 30. letech 19. století Eduard Hindl, jehož otec zde byl valdštejským vrchnostenským úředníkem. Eduard Hindl (žil v letech 1811 – 1892) byl nejbližším přítelem Karla Hynka Máchy. Mácha Hindla navštěvoval nejen v Doksech, kde Hindl pracoval, ale také v Klášteře Hradišti. Je doloženo, že zde v letech 1832 – 1836 nejméně sedmkrát Mácha pobýval v Hindlově rodině. Spolu s Hindlem pak podnikal cesty na okolní hrady a zříceniny, kde často přenocovali. Karel Hynek Mácha, autor Máje, je znám především jako romantický básník. Ví se o něm, že byl člověk nejen romanticky založený s velkým citem pro lásku, ale také pro přírodu. Byl nejen výborným básníkem a spisovatelem, ale také dobrým malířem, hercem a hudebníkem. Velice si oblíbil píseň „Kde domov můj“, která zazněla poprvé koncem roku 1834 v Škroupově Fidlovačce v Praze. Proto je pravděpodobné, že v Klášteře mohli lidé tuto píseň poprvé slyšet právě od Máchy.

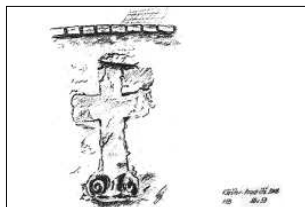
Karel Hynek Mácha miloval ženy, to se o něm ví. Ví se, že byl velmi eroticky založený. Méně již je známý jeho intimní deník, který si psal tajným písmem, aby nemohl být nikdy rozšifrován. Jeho tajné písmo rozluštil již koncem 19. století Jakub Arbes, ale tiskem v plném znění vyšel tento deník až o století později - teprve v nedávné době.

Nemusíme pochybovat o tom, že i během pobytu v Klášteře Hradišti a v okolí náš největší romantický básník prožíval své milostné romány. O nich jeho deník mlčí. Tak o nich věděl snad pouze jeho klášterský přítel Eduard Hindl, kterému se mimo jiné svěruje v jednom z posledních

dopisů z roku 1836: „To víte pouze Vy, nikdo jiný. A vím, že Vy o tom nikomu neřeknete.“

Kláster – okupace Prusy 1866

Kláster Hradiště nad Jizerou se stal místem bojů rakousko-pruské války v roce 1866. Asi v osm hodin ráno 28. června 1866 začal boj mezi oběma armádami v obci. O necelé tři hodiny později obsadili Prusové celou vesnici. Radost z vítězství oslavovali v místní vinopalně, kde chutnali ještě kalnou kořalku. Vnikli i do vedlejšího skladu s lihovinami a násilně otevírali sudy. Povznesená nálada a nepozorné zacházení se sirkami při kouření byly příčinou požáru. Celý zástup vojáků za příšerného řevu utíkal k blízkému potoku. Zoufalí vojáci skákali do vody, aby uhasili hořící šaty. Během krátké doby uhořelo 20 pruských vojáků. Rozzuření Prusáci byli přesvědčení, že oheň založil někdo z místních. Zatkli pivovarského dělníka Hartmana z Bílé Hliny, který byl v osudné chvíli ve vinopalně. Svázali ho a ztýrali, poté ho odvedli do Mnichova Hradiště a teprve po několika dnech byl propuštěn. Katastrofa ve vinopalně poskytla Prusům záminku k surovějšímu zacházení s civilním obyvatelstvem. Rekvirovali, co se dalo, ostatní poničili. Následující den přivítali místní občané jako znovuzrození. Utichla střelba a krásné slunečné počasí dotvářelo klidnější atmosféru. I prušští vojáci se zklidnili poté, co se roznesla mylná zpráva, že majitel vinopalny byl zastřelen za způsobený požár. Padlí vojáci leželi dosud na místech, kde zemřeli. Jejich těla slunečním vedrem černala, nabubřela a začala se rozkládat. Po vesnici se šířil otravný zápach. Proto museli být mrtví vojáci urychleně pohřbeni. Hroby z této války je dodnes možné spatřit na starém hřbitově u kostela, na různých místech v obci i v jejím okolí. Jednou z památek zřejmě i na onu událost je *Kamenný kříž zazděný do zdi starého hřbitova*. Další den, ráno 30. června opustilo pruské vojsko Kláster a postupovalo přes Mnichovo Hradiště k Hradci Králové, kde se odehrála osudová bitva této války. Způsobená škoda v obci byla vyčíslena na mnoho stovek zlatých. Válka měla dozvuky ještě v září, kdy se po celých Čechách rozšířila cholera. Jen v klášterské obci jí podlehl během několika dní 54 lidí.

*Kamenný kříž v kresbě
Fr. MIKULEHO.*

*Učitel
Alois ŠIMON*

Významnou osobností Klásterského Hradiště byl jistě v kraji velmi známý a ctěný – pan učitel Alois ŠIMON (*1885 – †1944). K němu má vřelý vztah náš vlastivědný sborník OD JEŠTĚDA K TROSKÁM. Patří mezi jeho zakladatele, pak trvalého tvůrce (byl redaktorem OJKT za celé Mnichovohradištsko) a obdivného badatele v historii regionu. Jeho lásku k této části našeho kraje založilo zjevně už místo původu rodu Šimonů – pocházeli z vesničky Mužský na kopci téhož jména. O jeho životě a osudech se dočtete podrobně v OJKT č. 4/2011 – prosinec z pera Ing. Vratislava Švermy.

Text z větší části připravil: **PhDr. Jaromír JERMÁŘ**

VI. MĚSTO ŽELEZNICE

Dnes čtenářům vlastivědného sborníku *Od Ještěda k Troskám* (OJKT) představované městečko *Železnice* se může vykázat rovněž bohatou a dlouhou historií. Leží na okraji Chráněné krajinné oblasti ČESKÝ RÁJ, asi pět kilometrů na severovýchod od Jičína ve směru na Lomnici nad Popelkou. Jako městečko se připomíná už před rokem

Empirová radnice.

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, Sdružení Český ráj, Mikroregion Tábor a Mikroregion Valdštejnova zahrada. Městský úřad sídlí na Náměstí Svobody čp. 1, současnými nejpřednějšími volenými představiteli jsou pak Jiří K a z d a (starosta) a Pavel K o z á k (místostarosta).

Kulturnost městečka zcela jistě hlavně reprezentuje místní Vlastivědné muzeum, o němž kvalifikovaně pojednává v r. 2007 vydaná informační brožura *Evy Jakubcové* téhož titulu či názvu (o které OJKT už šířeji psal v čísle 1/2008). Brožurka upozorňovala na příkladné vlastenectví řady železnických občanů, kteří se o založení muzea i výrazné aktivity v prospěch města zasloužili. Především byli jmenováni mecenáš František Mencl, v 30. letech minulého století ředitel zdejších měšťanských škol, ale i současník a hlavní hybatel městského patriotismu učitel Václav Kozák a pochopitelně i jejich předchůdci – jako kupř. opět zejména učitelé J. Urban, Václav Šťastný, Adolf Vich – všichni vesměs nadšeně

1541, avšak dle tradice byla *Železnice* povýšena na město v r. 1599. Může o tom svědčit jen letopočet znamenaný na všech starších obecních pečetidlech a na městském znaku. Proto byla místními konšely opět na počátku 20. století podána oficiální žádost o povýšení jejich obce na město. Těto žádosti bylo vyhověno 28. prosince 1911 císařským dekretem.

V současnosti představuje *Železnice* správní území zahrnující vlastní město a dále přidružené obce: Cidlinu, Těšín, Zámezí, Březku, Doubravici, Pekloves. Počet obyvatel představuje 1230 jedinců. Nadmořská výška *Železnice* se udává 320 m n.m. Město je členem několika sdružení. Členství v nich *Železnici* umožňuje snadnější přístup k různým dotačním programům a současně slouží i k výrazné propagaci města a okolí. Zmíněnými sdruženími jsou: Svaz měst a obcí ČR,

Kostel sv. Jiljí.

Centrem kulturního života (a také nejnavštěvovanějším objektem) je Vlastivědné muzeum. Ve stálých expozicích uchovává a představuje předměty ze života našich předků. Součástí muzea je roubenka z konce 18. století (viz snímek v závěru článku), která je ukázkou původní zástavby a také např. kupecký krám. Muzeum je pořadatelem mnoha kulturních akcí, z nichž tou nejvýznamnější je každoročně pořádaný muzejní den. Poprvé se uskutečnil jako oslava 90. výročí založení muzea a letošní již pátý ročník se opět velmi vydařil.

Mnoho pozůstatků prokazujících, že tato oblast měla v dávné minulosti blízko k činnostem souvisejícím se železem, se nalézalo na Karlově vrchu v Lipině či při cestě na okraji lesa Lipiny (bílý pískovec s vložkami železné rudy či hutní jámy s ostatky dřevěného uhlí, vypalovaný železitý pískovec a na polích přímo v blízkosti železnice se běžně nalézaly kusy železné strusky). Souvislost se železem má zřejmě i jméno vrchu Železný, na kterém stával v minulých dobách hrádek, pravděpodobně dřevěný.

První písemná zmínka o pánech železnických erbu orlice je dosud z r. 1318, kdy se praví, „že téhož roku násilnický pán Ratišbor ze Železnice spolu s Havlem z Cidliny a Hynkem z Libštátu vyplnili mnohé vesnice v okolí a to zejména panství údrnické“. V r. 1343 se připomíná Jarek ze Železnice. Bezprostředními pány na

a dobrovolně pracující pro vzniklý Muzejní spolek a **pro malé národy tolik potřebnou vyspělou osvětou.**

Z historie města

Četnými nálezy je prokázáno, že okolí města bylo osídleno už v dávné době předhistorické – a to postupně v době kamenné, bronzové, železné i hradištní. Většina nálezů coby důkazů o těchto epochách lze zhlédnout ve Vlastivědném muzeu, případně z části i v muzeu jičínském či dalších.

Už pojmenování místa, kde stávala dle pramenů tvrz pánů z Iseburka, má bezpochyby souvislost se železem.

*Dobové vyobrazení Železnice z roku 1848.
J. Rameš.*

Železnici byl rod pánů ze Železnice pravděpodobně však asi jen do poloviny 14. století. Usuzuje se tak z toho, že už v roce 1356 patřilo místní právo kostelní, vykonávané vždy vlastníkem zboží, pánům z Bradlce. V témže století vcházejí páni ze Železnice pravděpodobně v příbuzenství s pány Markvartici, zakladateli Bradlce. Majitelé se pak také píší „ze Železnice a Bradlce“: Jedním z prvních pánů takto se označujících byl Půta z Turgova, připomínaný v r. 1356 takto: „...kdy podává do Železnice kněze Ramsolda po zemřelém faráři Smilovi“. Po Turgovcích bylo panství v majetku pánů z Jenštejna (asi do r. 1500), kdy přešlo do držení pánů z Valdštejna. V r. 1533 se stal majitelem města spolu s částí bývalého rozsáhlého panství bradleckého Albrecht z Valdštejna. Ten pak kvůli svým zájmům vojenským a tedy zřejmě i potřebám finančním tento svůj majetek počal rozprodávat, takže v r. 1539 došlo i na Železnici, která spolu s Těšínem a Bradlečkou Lhotou byla prodána za 3047 kop grošů městu Jičínu. Od té doby byla Železnice v poddanství tohoto města a to až do r. 1848 (do roku revolučního, v jehož průběhu byla zrušena i robota). Doba svrchovanosti města Jičína nad železnickým a bradleckým zbožím (obzvláště pak v údobí třicetileté války) je nepřetržitým řetězem sporů a odporu mezi železnickými poddanými a jičínskou vrchností (zejména ve druhé půli 17. stol. a pak rovněž ve druhé polovině stol. 18.).

Tragické požáry

Město Železnice bylo doslova pronásledováno ničivými požáry. Dva z nich byly katastrofální: první v r. 1788 (vyhořelo 74 domů), druhý v r. 1826, kdy lehlo popelem 72 domů se vším jejich příslušenstvím.

V tom roce padlo za oběť požáru celé náměstí s původními jednopatrovými roubenými (!) domy s půvabným podloubím. Od tohoto požáru získala Železnice svoji současnou podobu.

Novodobá historie

Významným rokem pro Železnici je rok 1903, kdy poštmistr Jan Vondrák založil

Roubenka v sousedství muzea je jeho součástí a připomíná doby, kdy větší část městečka byla dřevěná a v témže stylu (až do požáru v r. 1826).

rašelinové lázně. V témže roce byl rovněž zahájen provoz na železniční trati Turnov – Jičín a město tak získalo vlakové spojení se světem. – Po první světové válce, již v podmínkách samostatného Československa, nastal další výrazný rozvoj města. Byla v r. 1922 provedena kompletní elektrifikace obce, v r. 1924 se městu dostalo tehdy velmi moderního telefonního spojení. V rekordně krátkém čase čtyř měsíců(!) byla postavena v r. 1932 sokolovna a za tři roky poté (v r. 1935) byla otevřena také zcela nová školní budova. Obě budovy slouží stejnému účelu dodnes. Výstavba rodinných domků ve 20. a 30. letech minulého století (v průběhu První republiky) rozšířila a zatraktivnila město především k vlakovému nádraží. Jistě na tom velkou zásluhu měly zdejší rašelinné lázně a ovšem i mimořádně se rozmnoživší cestovní ruch (turismus).

K tomu nutno doplnit informaci o (snad!) dočasném zániku lázní. Slavnou éru lázeňství založeného na bohatém výskytu místních zdrojů léčebné rašeliny a jistě rovněž díky zavedení sociálně spravedlivé péče o zdraví lidu vznikla v roce 1953 v areálu lázní léčebna dětské obrny. Léčebné metody jejich zakladatelů prof. MUDr. Vojty a prof. MUDr. Lesného proslavily lázně v městě Železnice po celé Evropě. Bohužel, vinou přístupu posledního provozovatele a nedořešením restitučních sporů byla léčebna na podzim r. 2002 uzavřena ...

V osmdesátých letech dostala novou budovu mateřská škola a vybudováním motelu Achát byla vyřešena otázka chybějících ubytovacích kapacit. V devadesátých letech a vlastně až do současnosti je nejvíce veřejných finančních prostředků vynakládáno na novou infrastrukturu města (vodovod, kanalizace, čistírna odpadních vod) a na nové chodníky a komunikace v městě.

Památky, péče o ně a podpora cestovního ruchu

Jak bylo uvedeno už výše, po velkém požáru v r. 1826 byla Železnice obnovena v jednotném klasicistním slohu podle plánů stavitele Jana Hertnera. Tato zástavba se z větší části dochovala do dnešní doby a tvoří jedinečný empírový urbanistický celek. Díky tomu bylo městské historické jádro Železnice v r. 1990 prohlášeno Městskou památkovou zónou. Také železničná empírová radnice byla postavena v r. 1826 na místě shořelé.

Dnešní kostel sv. Jiljí stojí na místě původního románského kostela sv. Jana Křtitele, který byl zničen během třicetileté války. V letech 1727 – 1739 byl kostel přestavěn

Letecký snímek nejlépe prozradí urbanistické řešení města.

v duchu baroka, byť s využitím románských kvádrů ve věži. Zdejší fara se dle dokumentů připomíná už ve 13. století, dnešní farní budova s mansardovou střechou je z roku 1804.

Zájem návštěvníků Železnice se soustřeďuje často k muzeu. O tom svědčí jeho zázemí, přichystané třeba při muzejním dnu k jejich odpočinku, dalším výkladům průvodců i pro občerstvení.

A protože se návštěvou Železnice stále ještě nacházíme na území Českého ráje, je logické, že město se usilovně snaží posilovat i svoji turisticky hodnotnou nabídku. Členství města ve Sdružení Český ráj jí dává řadu možností aktivně se podílet na přitažlivosti česko-rajských atraktivit zejména v jejím blízkém okolí. V okruhu 10 kilometrů lze odsud lehce navštívit Prachovské skály, Jinolické

*Železnice si slavnostně letos
28. prosince připomene
100. výročí udělení titulu město!**

rybníky, vrchy Tábor a Zebín, zříceniny hradů Bradlec i Kumburk, historické město Jičín, Valdštejnskou lodžii atd. Blízkost zmíněných krás Českého ráje, ale i přitažlivost těch vzdálenějších, se pobyt ve městě Železnici nebo v jeho okolí stává velmi zajímavým pro ctitele či fandů rekreační cykloturistiky.

(Text zpracován z podkladů dodaných redakci z MěÚ města Železnice, jakož i z dalších pramenů, včetně informací uvedených na internetové stránce města.)

Redakce OJKT, V. JENŠOVSKÝ.

*) Těsně před uzávěrkou jsme se od starosty Jiřího Kazdy dozvěděli, že zmíněné výročí udělení titulu „město“ Železničtí oslaví většími akcemi až na jaře příštího roku. **(red.)**